

**ČTYŘI STUPNĚ OBRADU
POSVĚCENÍ ČLOVEKA**

JAK SE ÚČASTNIT

SPOLUÚČAST - RYTMUS DÁVÁNÍ A BRANÍ

V první kapitole jsme si naznačili myšlenky, které mohou podnítit hlubší a činnou účast na průběhu Obřadu posvěcení; přitom jsme se zaměřili na pořadí a řád čtyř hlavních částí v postupu bohoslužby; nyní se obraťme přímo k otázce spolupůsobení na konání Obřadu.

Mnozí lidé se při prožívání kultu cítí zpočátku odsouzeni k nepřírozené nečinnosti a pasivitě; při nedělních bohoslužbách sice zpravidla zaznívá hudba, ale společně se zpívá většinou jen na dvou místech Obřadu — narozdíl od zvyklostí v katolické, evangelické nebo dokonce pravoslavné bohoslužbě. I jinak člověk nemusí při Obřadu skoro nic „dělat“, leda se pokřičovat, povstat při evangeliu nebo jít osobně k přijímání.

Člověk je tedy zevně přinucen k „ničnedělání“. Již pouhé klidné sezení na židli bývá pro dnešního člověka přemrštěným požadavkem. Neměla by se ale ze zevní nečinnosti rozvinout o to větší *vnitřní* aktivita? Kdo přečetl první kapitolu, nebude takové myšlenky jistě dalek.

První krok k takovéto z nitra zrozené aktivitě spočívá v tom, že „naladíme“ své oči a uši na setkání

s Bohem v kultu, že je takříkajíc „otevřeme“ pro vnímání ducha: Vstoupíme do místnosti, kde se bude Obřad konat,

spatříme tvary a barvy oltáře a obrazů a pokusíme se skutečně „v-nímat“ např. barvu an- tependia (tzv. oltářní rouchy), které se mění s každým novým liturgickým obdobím. Říkáváme, že „oko na něčem spočívá“ — jenže v běžném životě to právě oko nedělá, nýbrž chvátá od jednoho vjemu ke druhému; spěch smyslových vjemů se dnes stává chorobou doby (kino, televize, obrázkové časopisy) a ničí schopnost vnitřní aktivity, která ve smyslech působí!

Pohled na průběh kultu se může stát proti-pohybem tohoto spěchu: pohybem od povrchního vidění ke klidnému pohledu, ke spočívání na zřeném. Něco takového se nám dnes už nepodaří „samo od sebe“; abychom toho — i jen na okamžiky— dosáhli, musíme se o to vědomě zasadit, musíme vnitřně zapojit činně do hry své já. Nejlepší je opírat se přitom o zbožnost duše; ta nejjistěji otvírá smysly zde míněným vjemům. Nejedná se totiž o ponoření do vlastního nitra, nýbrž o klidný, zbožný pohled; s ním je spjat klidný pohyb našeho já.

Takovémuto pohledu dnes sice nejsme zvyklí — nebo jsme dokonce zkaženi diváckým spěchem — avšak zcela cizí nám přece není. Lidský zrak v sobě zahrnuje něco, co nás může ke zbožnému, úctyplnému pohledu dovést. Tato jakost zraku se samozřejmě působí, když spatříme malé miminko; tu se náš pohled jakoby sám od sebe stává „zbožným“, tj. otevřeným a odhodlaným „ponořit se“ do viděného a hluboko to „pojmout v sebe“. O *takový* pohled se jedná, zejména na začátku Obřadu, ještě než zazní první slova. Například při zažihání svéc pak můžeme prožívat nejen zevní světlo, nýbrž světlo, jímž prosvítá ono vyšší, sedmeré světlo

duchovního světa, které v hodinu Obřadu osvěcuje oltář.

Se začátkem Obřadu pak ke klidnému pohledu přistupuje zbožné naslouchání. Zaznívají první slova kultu; nyní je na čase snažit se především o správné naslouchání evangeliu. Máme-li ze zevních slov „vyposlouchat“ jejich duchovní obsah, musíme pohnout svou duší, aby se otevřela. I takové jemné naslouchání nám dnes bývá cizí, pokud jsme ho dokonce neztratili vůbec. V některých chvílích našeho života se však slyšení stává jakoby samo od sebe nasloucháním — třeba posloucháme-li hudbu, zaposloucháme-li se do ptačího zpěvu. Nejsilněji můžeme tento druh naslouchání prožít, čekáme-li na milovaného člověka a pak slyšíme jeho hlas. Takové naslouchání potřebujeme i při Obřadu posvěcení; ono nám otevře vnitřní význam slov, jenž chce být slyšen. Správné prožívání Obřadu je už na počátku — co se týče vidění a slyšení — odvážným požadavkem na moderního člověka; ale samo toto slovo nám napovídá, že jsme to možná my sami, kdo by měl najít vnitřní odvahu překonat povrchní, všední stav své duše, ovšem nikoli v mystickém pohroužení, nýbrž

ve

vystupňovaném smyslovém vnímání. Tak čteme ve Zjevení Janově: ... uslyší-li kdo můj hlas

Působení kultu tedy pro nikoho, kdo je chce znova a znova prožívat, není jednoduše dáno. Konáním kultu je sice samo o sobě „přítomno“; chceli však na něm jednotlivý účastník bohoslužby mít podíl, musí se skutečně účastnit, tj. otevřít nejprve své smysly a během pokračující bohoslužby pak celé nitro své duše. Duši člověka není možno otevřít zvenčí. Klíč k ní má jen člověk sám — ve svém já.

V další části Obřadu, v takzvaném obětování, přechází smyslová činnost v bezprostřední činnost duše. K tomu, co prožívají smysly, zrak, sluch, přistupuje oběť, tj. *pozvedání* duševních sil. Zatímco první část Obřadu vyžaduje spíše vnímání, tj. přijímání toho, co k duši přichází zvenčí coby barva, tvar, pohyb, slovo, zvuk, vyžaduje druhá část Obřadu spíše dávání. Obětováním se v dnešní křesťanské bohoslužbě míní především oddanost duševních sil. Myšlení, cítění i chtění účastníka bohoslužby se obracejí k božskému světu. Část toho nejlepšího, co žije v našich duševních silách, vysíláme do Božího hájemství. Svou vůlí se obracíme k Bohu Otci, ve svém cítění se spojujeme s bytostí Kristovou a své myšlení pozvedáme ke světu Ducha.

O čem zde hovoříme, je plná skutečnost, která se v takovémto niterném konání odehrává.

To, co duševně-duchovně probíhá v obětování, je skutečné a účinné. Z naší duše skutečně plyne určitá „substance“, určitý duchový proud života do božského světa. Jakožto obraz, který je více než obrazem, totiž výrazem této skutečnosti, to v kultu spatřujeme ve vystupujícím dýmu kadidla, který—jak můžeme pociťovat—vynáší naši modlitbu do výšin.

Všechno, co my lidé duševně a duchovně konáme — například v citech a myšlenkách vůči svým bližním — je skutečným a účinným proudem sil, který *činně* působí ve světě. Zkusme jednou člověku, s nímž máme potíže, určitou dobu vysílat myšlenky a pocity nesobeckého zájmu a spolucítění; vztah se bezpochyby začne pomalu měnit.

Rovněž božský svět citlivě přijímá, co přichází od člověka; přijímá a nese naše slabosti, zblouzení, zapírání Boha, které vnášíme do světa. Touží však také — smíme-li to tak říci — po lidském dobru, které z nás může vycházet; neboť síla oběti vznikající v naší duši je jedinečná v celém vesmíru a může být proměněna v sílu pro budoucnost Země a lidstva.

Když pak pokračujeme *třetí částí* Obřadu posvěcení člověka, proměňováním, děj se opět obrací. To nachází svůj výraz v přenesení knihy na levou stranu oltáře (kde ležela již během první části Obřadu, během zvěstování evangelia). Nyní jsou opět osloveny spíše vnímavé síly spoluúčastníka na bohoslužbě. Narozdíl od první čás-

ti Obřadu se však nejedná o vnitřní vnímání zevně vyslovovaných slov, nýbrž — a to zejména od okamžiku, kdy kněz pokleká — o vnitřní vnímání přítomnosti samotného Krista. Toto vnímání se může účastníkovi Obřadu otevřít tím, že vnitřně spojí úctu a vroucnost své duše s obrazem Krista. Nikoli Kristův hlas — jako při poslechu evangelia — nýbrž On sám je přítomen.

To, co na počátku Obřadu posvěcení vedlo k uklidnění smyslů, se nyní — pokud jsme dokázali Obřad sledovat—stává duševním klidem ; a tento klid se stává orgánem pro vnímání přítomnosti Kristovy.

Tuto Kristovu přítomnost si můžeme představit jako vyšší skutečnost v zevní skutečnosti; ve vroucnosti své duše si smíme představovat— protože tomu tak skutečně jest — jak je Kristus přítomen u oltáře, spojuje Svě bytí se jsoucností prvků na oltáři, s chlebem a vínem. Tuto Kristovu přítomnost můžeme prožívat jasněji a jasněji jako hluboký, klidný pocit Jeho přítomnosti v hloubi vlastní bytosti (k tomu se vrátíme ve třetí kapitole); tento pocit Jeho přítomnosti je nezaměnitelný zážitek, vyvěrající z Obřadu posvěcení člověka.

Jestliže starozákonní přikázání znělo, že si člověk nesmí „učiniti obrazu“ Boha, bylo toto přikázání překonáno sestupem Krista na Zemi. Dnes bychom mohli říci: Smíš si učiniti obrazu Boha, jak se sám zjevil v Kristu Ježíši na Zemi jakožto člověk. Proto visí nad našimi oltáři obraz

Zmrtvýchvstalého—jakožto „ná-hled“, který se v nás má stát prohloubenou představou, zejména během proměňování, kdy „se otvírají dveře“ a On vstupuje.

Kristova přítomnost má však pro nás lidi ještě další význam: jakožto Jeho blízkost, která nás současně přibližuje *sobě samým*. V Jeho světle se rozněcuje i *naše vyšší bytost*. Tak teprve skrze Něj přicházíme vlastně opravdu sami k sobě. To je další zážitek, kterým nás může obdarovat proměňování: Stáváme se zcela sami sebou, právě když nehledíme na sebe, nýbrž na Krista—jako nám praví citát z Pavlova dopisu Galatským: „Již nežiji já, to Kristus žije ve mně.“

Takovéto zážitky nám dovolují porozumět výroku Rudolfa Steinera, že působením Obřadu posvěcení člověka mohou být přítomna vyšší já lidí, kteří se ho účastní.

Se vstupem do *čtvrté části* Obřadu se postoj duše opět obrací. Prožíváním Krista ve třetí části jsme byli zároveň vedeni sami k sobě, k tušení své vyšší bytosti. V tomto prožitku však nesmíme zůstat uzavřeni, nýbrž musíme se znovu obrátit *ke světu*; to se děje ve čtvrté části, kdy prožíváme Krista coby spjatého se světem, coby nesoucího, pořadajícího a uzdravujícího život světa.

Částí „světa“ je i naše *tělo*, a proto se nyní tělesně koná Večeře Páně, přijímání, nebo správněji sjednocování (latinsky *communio*); síla kultu přechází na tomto stupni do samé pozemskosti, do těla a krve.

Co se však takto reálně odehrává v těle člověka — nejnitemější ozdravný děj celé lidské bytosti—je zároveň znamením toho, co se má odehrát a z malé části již díky kultu odehrává v „životě světa“: uzdravení všeho pozemského.

Z toho je pochopitelné, proč se oltářní kniha před začátkem přijímání opět přenáší z levé

strany, strany vnímání (zvěstování evangelia a proměňování) na pravou stranu, stranu činu (obětování a přijímání). Neboť přijímání — jakkoli toto slovo často chápeme trpné — má být jakožto *přijímání* chleba a vína především *činem*: s Kristem spjatým „bytím se světem“.

Tak dospíváme k obrazu, že *činnou účastí* na přijímání umožňujeme, aby uzdravující síla Kristova proudila *do pozemského světa*—do našeho města, do přírody kolem nás, i mnohem dál —tak jako obět' našich duševních sil proudila *do světa božského*.

Teprve nyní dosahuje Obřad významu, který musí vždy, v přítomnosti i v budoucnosti, mít: že se ho neúčastníme jen pro svou vlastní malichernou spásu duše, nýbrž stále rozhodněji i pro „život světa“.

Z dosavadního výkladu můžeme dojít k závěru, že všechno popsané lze prožívat teprve při správné spoluúčasti na kultu. Zcela jistě—v kultu působí nejvyšší měrou síly duchovního světa, které je možno vnímat, ovšem vnímat jen na základě toho, co jednotlivec sám do výkonu kultu vnese. Zpočátku stačí všeobecné, zbožné **spolu**prožívání. Čím dále tím více však záleží na aktivitě účastníka, která se pak začne členit podle čtyř částí Obřadu:

1. Otvírání smyslů — vidění se stává zřením; pohled na oltář, vnímání barev; slyšení se stává nasloucháním — evangelium
2. Oddanost duše — obětování
3. Kristova přítomnost v klidu duše — proměňování
4. Návrat do světa s Kristem — přijímání

Rozvíjí-li člověk svou aktivitu skrze tyto čtyři stupně, získává podíl na silách, které mu z duchovního světa vycházejí vstříc; tyto síly jsou zároveň silami pro jeho vlastní budoucnost.